

تألیف و گردآوری :

محمد رضا محمد شوشتری

سرشناسه : محمدشوشتری، محمدرضا، ۱۳۶۹
عنوان و نام پدیدآور: ۵۲۸ شبهه اعتقادی و پاسخ علمای دین / تألیف و
گردآوری محمدرضا محمدشوشتری.

مشخصات نشر : تهران: لاهوت، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری : ۱۲ ج.؛ ۱۹×۵/۹ س.م.

شابک : دوره: ۲-۵۹-۵۱۸۸-۶۰۰-۹۷۸

ج ۱: ۰-۱۱-۵۱۸۸-۶۰۰-۹۷۸

ج ۱۲-۱۴-۵۱۸۸-۶۰۰-۹۷۸

ج ۳: ۲-۱۷-۵۱۸۸-۶۰۰-۹۷۸

ج ۴: ۹-۱۸-۵۱۸۸-۶۰۰-۹۷۸

ج ۵: ۹-۲۱-۵۱۸۸-۶۰۰-۹۷۸

ج ۶: ۰-۲۴-۵۱۸۸-۶۰۰-۹۷۸

ج ۷: ۸-۳۱-۵۱۸۸-۶۰۰-۹۷۸

ج ۸: ۵-۳۲-۵۱۸۸-۶۰۰-۹۷۸

ج ۹: ۰-۳۷-۵۱۸۸-۶۰۰-۹۷۸

ج ۱۰: ۴-۳۹-۵۱۸۸-۶۰۰-۹۷۸

ج ۱۱: ۵-۴۵-۵۱۸۸-۶۰۰-۹۷۸

ج ۱۲: ۹-۴۷-۵۱۸۸-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه.

مندرجات: ج. ۱. خداشناسی. - ج. ۲. دین و اسلام. - ج. ۳. پیامبران الهی.

ج. ۴. امامت. - ج. ۵. عدل الهی و معاد. - ج. ۶. تشیع. - ج. ۷. قرآن کریم.

ج. ۸. مهدویت. - ج. ۹. ولایت فقیه و حکومت اسلامی. - ج. ۱۰. حقوق زن.

ج. ۱۱. مناظرات معصومین. - ج. ۱۲. متفرقه.

عنوان گسترده: پانصدویست و هشت شبهه اعتقادی و پاسخ علمای دین.

موضوع: اسلام - پرسش‌ها و پاسخ‌ها

موضوع: دین - پرسش‌ها و پاسخ‌ها

رده بندی کنگره: الف ۱۳۹۱ پ ۲۲ م ۱۲/۲ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۰۷۶

شماره کتابشناسی ملی: ۳۰۸۲۶۱۰

ناشر: انتشارات لاهوت

آدرس: تهران- میدان انقلاب- خیابان منیری جاوید- بین نظری و روان

مهر- بن بست توحید- پلاک ۴ تلفن: ۰۲۱۶۶۸۴۸۴۹۶

طراحی جلد و صفحه آرایی:

میشم صائب - محمد روشن قیاس

نوبت چاپ: چاپ اول - تابستان ۱۳۹۲

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: چاپ قلم

قیمت: ۳۰۰۰ تومان

شماره جهت تهیه کتاب: ۰۹۱۶۶۲۰۷۱۹۰

تقدیم
به پیشگاه مقدس بزرگ
بانوی جهان اسلام،
سرور بانوان عالم
حضرت فاطمه زهرا (س)

مقدمه :

آیا تا کنون اتفاق افتاده شخصی را ببینید که شبهه ای دینی در ذهنش وجود داشته و بواسطه همان شبهه نسبت به تمام دین و دستورات آن بدبین شده باشد و شما بسیار دوست دارید که این گره اعتقادی وی را بگشایید ولی توان پاسخ به آن شبهه را ندارید؟! یا تا کنون برای شما پیش آمده است که با شنیدن شبهه ای کم رنگ شدن اعتقادات دینی خود را احساس کرده باشید؟! یا در جایی حضور دارید که شاهد حملات ناجوافرדانه و يك سويه به دین هستید و از اینکه توانایی پاسخ به آن شبهات را ندارید از عصبانیت رنگ چهره تان سرخ شده باشد؟! اگر جزء هیچیک از موارد فوق نیستید ولی حتما این مسئله برای شما اتفاق افتاده است که سولاتی درباره خدا، پیامبران، دستورات دین، عدالت الهی و ده ها مسئله اعتقادی دیگر بوجود آمده باشد و حس حقیقت جویی و کنجکاوی فطری شما را وادار به کشتی گرفتن با این سولات و پرسیدن از دیگران (خصوصا عالمان دینی) کرده باشد.

در این دوران که جنگ ها رنگ و بوی فرهنگی - اعتقادی به خود گرفته و روزانه بلکه هر لحظه این جنگ تعداد زیادی کشته و مجروح اعتقادی برجای می گذارد اگر شما جزو یکی از این دسته ها یا هردسته دیگری که بتوان به این موارد اضافه کرد هستید یا از کسانی هستید که در معرض ترکش های این جنگ اعتقادی هستند برای شما ۲ پیشنهاد داریم :

۱- پیشنهاد شماره يك : به شما پیشنهاد میکنم با خونسردی و آرامش به مطالعه عمیق و مستمر منابع اصیل دینی بپردازید تا پس از اندك زمانی خود ببینید که قدرت منطق و استدلالهای عقلی دین اسلام هر شبهه ای را از زور آزمایی منصرف یا پشیمان می کند و شما بعد از این مطالعات خواهید توانست همچون شمعی در تاریکی هدایت کننده باقی افراد باشید.

۲- پیشنهاد شماره دو : از آنجاییکه ممکن است عده ای بدلیل مشغله های روزانه علی رغم علاقه و کنجکاوی زیاد نتوانند دست به اینگونه مطالعات دینی بزنند لذا حقیر بر آن شدم تا با تالیف و گردآوری مجموعه ای از شبهات و پاسخ های این شبهات به شما در دست یافتن به پاسخ سوالاتتان و مستحکم کردن بنای اعتقادیتان کمک کنم . امید است که این کار مورد رضای خداوند منان و حضرت ولی عصر (عج) قرار گیرد.

هدف از تالیف این مجموعه جمع آوری شبهات و از آن مهمتر پاسخ هایی است که علمای بزرگوار دین به این شبهات داده اند تا انشاءالله بدین واسطه بسیاری از نوجوانان ، جوانان و بزرگان ما در این جنگ اعتقادی از آسیب مصون بمانند .

در اینجا برای استفاده بهتر از این مجموعه لازم می دانم نکاتی را خدمت شما خواننده گرامی بیان کنم :

۱- در این کتاب سعی شده شبهات از زبان افرادی بیان شود که حقیقتاً نسبت به آن موضوع شبهه دارند. لازمه این امر صراحت در پرسش و دوری از هرگونه تعارف و نرم گویی می باشد . لذا شبهات با زبانی صریح ، گویا و البته در کمال احترام بیان شده اند.

۲- در پاسخ به برخی شبهات به جای نام علمی که به آن شبهه پاسخ داده فقط از کلمه «پاسخ» استفاده شده است . این پاسخ ها با کمک مجموعه قرآنی ترنم وحی نوشته شده اند . از خداوند منان توفیق تولید کنندگان این مجموعه قرآنی را مسئلت دارم .

۳- برای استفاده بیشتر خوانندگان عزیز بعد از پاسخ برخی شبهات «معرفی منابع بیشتر» قرار داده شده که شما خواننده گرامی میتوانید در صورت علاقه به آن منابع مراجعه نمایید.

۴- در این مجموعه سعی شده است شبهاتی انتخاب شوند که مطابق نیازهای روز و جدی باشند لذا از گردآوری شبهات مطرود و ضعیف پرهیز شده است .

- ۵- برای تهیه این جلد از کتاب « احتجاج ترجمه استاد جعفری » استفاده شده است و از خداوند منان توفیق مولف آن کتاب و همچنین تولید کنندگان مجموعه قرآنی ترنم وحی را مسئلت دارم .
- ۶- برای تهیه این مجموعه یا بیان هرگونه نظرات و پیشنهادات می توانید به آدرس 528shobhe@maildata.ir پیام خود را ارسال و یا به وبلاگ ۵۲۸shobhe.blogfa.com مراجعه نمایید.
- ۷- از خوانندگان محترم و گرامی بابت کاستی ها و اشکالات احتمالی موجود در کتاب معذرت میخوام و راهنمایی و تذکرات عزیزان را با جان و دل می پذیرم .
- ۸- این کتاب با حمایت کانون فرهنگی هنری سیدالشهداء اهواز (کانون تخصصی آموزش) مسجد آیت الله جزایری تهیه و چاپ گردیده است .
- ۹- وظیفه خود می دانم از پدر و مادر بزرگوaram که همواره در طول زندگی راهنما و پشتیبانم بوده اند و زحمات بی شماری برایم کشیده اند و همچنین همسر گرامیم که در طول دوره تهیه این مجموعه همواره یار و یاورم بوده است سپاسگزاری کرده و امیدوارم این اثر به عنوان توشه و ذخیره دار باقی این عزیزان مقبول افتد.
- انشاءالله/

محمد رضا محمد شوشتری

۲۱ دی ماه ۱۳۹۱

۲۷ صفر ۱۴۳۴

با حمایت کانون فرهنگی هنری سیدالشهداء (ع)

کانون تخصصی آموزش - مسجد آیت الله جزایری

صفحه	سوال
۳۵	۲۸۲- فردی از امام صادق (ع) پرسید چه فرقی است میان اینکه دستان خود را به آسمان بالا ببرد یا به زمین پایین ببرد؟
۳۵	۲۸۳- پرسشی دیگر این بود که: چرا جایز نیست که خالق عالم بیش از یک نفر باشد؟
۳۶	۲۸۴- ای جعفر بن محمد مرا به معبود و خدایم راهنمایی و دلالت کن.
۳۶	۲۸۵- از امام صادق علیه السلام راجع به اسماء خدا و اشتقاق آنها پرسیدم که الله از چه مشتق است؟
۴۰	۲۸۶- ابن اُبی العوجاء گفت: تا کی گرد این خرمن می‌چرخید و به این سنگ پناه ببرد و پروردگار این خانه گلین را پرستید و چون شررم خورده دور آن دور زنید، هر که در این کار اندیشد و آن را اندازه کند داند که این قانون از غیر حکیم است و از جز صاحب نظر، جوابم را بگو که تو آقا و سرور این امری و پدوت بنیاد و نظام آن بود !!!
۴۰	۲۸۷- ابن اُبی العوجاء گفت: اینها که کسی حواله به نادیده و غایب بود !!!
۴۱	۲۸۸- ابن اُبی العوجاء گفت: پس او در همه جا هست؟! پس اگر در آسمان باشد چگونه در زمین خواهد بود اگر در زمین باشد در آسمان جایی ندارد؟!!
۴۱	۲۸۹- و نیز نقل است که ابن اُبی العوجاء نزد امام صادق علیه السلام رسیده و از حدوث عالم پرسید.
۴۲	۲۹۰- ابن اُبی العوجاء گفت: فرض کن مطلب همان باشد که شما قائلید، ولی اگر چیزها به همان کوچکی

فهرست

سوال	صفحه
خود باقی میمانند از چه راهی بر حدوث آنها استدلال می کنید؟	
۲۹۱ - و از یونس بن ظبیان نقل است که مردی بر امام صادق علیه السلام وارد شده و گفت: آیا خدایت را هنگام عبادت او دیده ای؟	۴۲
۲۹۲ - عبد الله بن سنان گوید: امام صادق علیه السلام راجع به آیه مبارکه: «دیدگان او را در نیابند - انعام: ۱۰۳»	۴۳
۲۹۳ - چگونه مردم خدایی را که نمی بینند می پرستند؟	۴۳
۲۹۴ - پرسید: مگر قادر نیست خود را بنمایاند تا دیده شود، آن وقت همه او را شناخته و پس از آن بر حال یقین او را پرستش کنند؟	۴۴
۲۹۵ - پرسید: از کجا انبیاء و رسولان را ثابت می کنی؟	۴۴
۲۹۶ - با حجتی که چنین صفاتی دارد تکلیف چیست؟	۴۶
۲۹۷ - پرسید: از چه «شیء» و چیزی خداوند اشیاء را آفرید؟	۴۶
۲۹۸ - پرسید: پس از کجا گفتند: اشیاء ازلی هستند؟	۴۷
۲۹۹ - پرسید: پس خالق جهان پیوسته بتمام این احداث که ایجاد کرده قبل از آن عالم بوده؟	۴۷
۳۰۰ - پرسید: آیا خالق مختلف است یا مؤتلف؟	۴۷
۳۰۱ - پرسید: پس چگونه او خدایی واحد است؟	۴۷
۳۰۲ - پرسید: پس به چه دلیل خلق را آفرید، زیرا نه	۴۸

بدان محتاج بود و نه به خلقشان ناچار، و در خور این هم نیست که ما را از سر عبث و بیهوده خلق کرده باشد؟

۳۰۳ - پرسید: پس چرا به خلق این سرا کفایت نکرده و سرای دیگری برای ثواب و عقاب آفرید؟

۳۰۴ - پرسید: آیا از حکمت اوست که برای خود دشمنی قرار دهد با اینکه پیش از آن دشمنی نداشت، ابلیس را - بنا به گفته تو - آفرید و بر بندگان خود مسلط نمود تا ایشان را به خلاف عادت او بخواند، و به معصیت امر کند، و به این دشمن - به اعتقاد تو - قوت و قدرت دهد که با حربه به قلب اینان رسوخ نموده و همه را پس از سوسه دستخوش تردید در خدایشان کند، و در دینشان دچار اشتباه سازد، و آنقدر از معرفتشان بکاهد تا در آخر گروهی منکر ربوبیت او شده و دیگری را پرستش کنند، چرا دشمنش را بر بندگان خود مسلط ساخت و راه اغوایشان را بر او باز نگه داشت؟

۳۰۵ - زندیق پرسید: مگر سجده بر غیر خداوند صحیح است؟

۳۰۶ - پرسید: ریشه و اصل غیگویی چیست و چگونه انسانها پیشگویی می کنند؟

۳۰۷ - زندیق پرسید: چگونه شیاطین به آسمان صعود نمودند با اینکه در خلقت و سنگینی مانند همین مردمند، حال اینکه برای سلیمان بن داود علیهما السلام اینیه ای ساختند که سایر مردم از ساخت آن عاجزند؟

۳۰۸ - زندیق پرسید: بفرمایید اصل سحر و جادو چیست؟ و کار جادوگر با تمام عجایی که در باره اش آمده چگونه است؟

صفحه	سوال
۵۲	۳۰۹- زندیق پرسید: از کجا شیاطین علم سحر را یاد گرفته‌اند؟
۵۲	۳۱۰- پرسید: نظر شما در باره دو فرشته هاروت و ماروت چیست؟ و آنچه مردم قائلند که این دو به دیگران سحر می‌آموختند؟
۵۲	۳۱۱- پرسید: آیا ساحر قادر است انسان را با سحر بصورت سنگ یا خری یا غیر درآورد؟
۵۳	۳۱۲- پرسید: چرا میان فرزندان آدم شریف و وضع بوجود آمده؟
۵۴	۳۱۳- پرسید: بفرمایید چرا خداوند عزّ و جلّ تمام خلق را مطیع و موحد تیافرید با اینکه بر این کار قادر و توانا بود؟
۵۴	۳۱۴- پرسید: آیا عمل نیک و بد آدمی همه و همه فعل خدا است؟
۵۴	۳۱۵- پرسید: مگر فعل بنده با همان آلات و لوازمی نیست که خدا برایش ساخته؟
۵۵	۳۱۶- پرسید: آیا بنده‌ای که خدا کافرش آفریده توان ایمان را دارد، با اینکه او را در ترک ایمان بهانه خوبی است؟
۵۵	۳۱۸- زندیق پرسید: آیا جایز است خداوند برای بنده‌ای بدی و شرّ مقدر کند و هم‌را- با اینکه قرار نیست خوبی کند- امر به نیکی نموده و بر همان عذابش کند؟
۵۵	۳۱۹- پرسید: چرا گروهی ثروتمند و پر روزی‌اند و گروهی فقیر و تنگدست؟

صفحه	سوال
۵۵	۳۲۰- پرسید: گناه نوزاد در آن همه درد و مرضی که به او می‌رسد چیست؛ بی‌آنکه مرتکب جرمی در گذشته شده باشد؟!
۵۶	۳۲۱- پرسید: چگونه به قومی بی‌اعتنایی نمایی که خود مربی و بزرگشان هستی؟
۵۷	۳۲۲- پرسید: بفرمایید آیا خداوند شریکی در ملک و مخالفی در تدبیر خود دارد؟
۵۸	۳۲۳- پرسید: پس این فساد موجود در عالم چیست؟ درندگان وحشی، جانوران ترسناک، حیوانات بدشکل، کرمها و حشرات و مارها و عقربها، و شما قائلید که او هیچ چیز را بی‌علت نیافریده؛ چرا که او اهل عبث و بیهوده کاری نیست؟!
۵۹	۳۲۴- پرسید: آیا آفرینش و تدبیر خداوند خدشه پذیر است؟
۵۹	۳۲۵- زندیق افزود: در باره آفریدن پرست فتنه‌گاه چه می‌گویید آیا از سر حکمت بوده یا عبث و بیهوده؟
۶۰	۳۲۶- پرسید: مگر شما معتقد نیستید که خداوند فرموده: «بخوانید مرا تا اجابت کنم شما را- غافر: ۶۰»، بارها فرد گرفتار را دیده‌ایم که دعا می‌کند ولی اجابت نمی‌شود و ستمدیده کمک می‌خواهد و او را یاری نمی‌کند؟!
۶۰	۳۲۷- پرسید: ای مرد حکیم بفرمایید چرا هیچ بشری از آسمان به زمین نمی‌افتد یا از زمین به آسمان صعود نمی‌کند، نه راه به آسمان است و نه طریقی، اگر آدمی در تمام روزگار فقط یک بار این صحنه را دیده بود در اثبات ربوبیت خداوند بهتر و در نفی شک و تقویت یقین نیکوتر بود، و در علم بنندگان به وجود مدبّر شایسته‌تر

- است که ببینند بشری به سوی او بالا می‌رود و از نزد او به زمین هبوط می‌نماید؟!
- ۳۲۸- پرسید: اگر خداوند در هر صد سال یکی از مردگان را نزد ما مردود می‌کرد از او احوال گذشتگان و آیندگان را پرسیده، و جویای حالشان می‌شدیم، و اینکه پس از مرگ چه دیدند، و با ایشان چه رفتاری شد، تا مردم بر اساس یقین عمل کرده و هر گونه شکّی از میان برود و هر حقد و کینه‌ای از دلها زدوده شود؟!
- ۳۲۹- زندیق پرسید: چرا گروهی قائل به تناسخ ارواحند و از کجا به این مطلب معتقد شده‌اند، و حجّت و برهان و دلیلشان بر این مذهب چیست؟
- ۳۳۰- فرد زندیق پرسید: و گروهی معتقدند: خداوند ازلی است و با او طینتی مودی بوده که ناگزیر با آن آمیخته و داخل شده، و از همین طینت اشیاء را خلق کرده!!؟
- ۳۳۱- زندیق پرسید: پس حکایت مانی چیست؟
- ۳۳۲- پرسید: از مجوس بفرمایید که آیا خداوند بر ایشان پیامبری مبعوث فرمود؟ زیرا من در ایشان کتابی محکم و مواعظی رسا و مثالهایی شافی یافته‌ام، و نیز آنان به ثواب و عقاب معتقد و برخوردار از دستوراتی دینی بوده و همه آن را رعایت می‌کنند .
- ۳۳۳- پرسید: بفرمایید آیا در تمام دهر مجوس به حقّ نزدیک‌تر بوده یا عرب؟
- ۳۳۴- زندیق گفت: دلیل مجوس در نزدیکی با خواهر همان سنّت حضرت آدم است؟
- ۳۳۵- پرسید: برای چه خداوند شراب را حرام کرد که

لذتی بالاتر از آن نیست؟

۶۹ ۳۳۶- پرسید: چرا خداوند خون ریخته شده را حرام ساخت؟

۶۹ ۳۳۷- پرسید: خوردن غده چه؟

۶۹ ۳۳۸- پرسید: مردار را چرا حرام کرد؟

۶۹ ۳۳۹- پرسید: ماهی مرده روی آب برای چه تحریم شده؟

۷۰ ۳۴۰- پرسید: چرا زنا را حرام کرد؟

۷۰ ۳۴۱- پرسید: چرا الزامات را حرام کرده؟

۷۰ ۳۴۲- پرسید: چرا نزدیکی با حیوانات را حرام کرد؟

۷۰ ۳۴۳- پرسید: علت غسل جنابت چیست؛ که با حلال نزدیکی کرده و حلال؛ ناپاکی ندارد؟

۷۱ ۳۴۴- پرسید: ای حکیم نظر شما درباره کسانی که معتقدند این تدبیری که در عالم ظاهر شده همان تدبیر ستارگان هفتگانه است چیست؟

۷۱ ۳۴۵- پرسید: کسانی که معتقد به طبایع هستند چه ؟

۷۱ ۳۴۶- پرسید: مرا آگاه فرمایید نسبت به جماعتی که قائلند مخلوقات پیوسته در حال تولد و تناسل بوده و گروهی آمده و گروهی می‌روند، امراض و اعراض و آفات متعدد موجب فتنای ایشان شده، و آخر از اول ایشان خبر می‌دهد، و آینده از گذشته‌اشان خبر می‌دهد، و هر عصر از روزگار خود، اینان خلق را همچون درخت و گیاه پنداشته‌اند که در هر دوره فردی حکمی و دانای به

- مصالح مردم از میانشان خارج می‌شود، که در گردآوری کلام استاد است، و همو کتابی را ساخته و پرداخته کرده و با تیزهوشی می‌آراید، و با حکمت آن را نیکو داشته و همان را حاجز و مانع مردم قرار می‌دهد، کتابی که به خیر فرمان و بر آن تشویق می‌کند، و از بدی و فساد بازداشته و مانع می‌گردد، تا مردم به نزاع نیفتاده و همدیگر را نکشند؟
- ۳۴۷- پرسید: در باره علم ستارگان نظر شما چیست؟ (چرا در اسلام از این علم منع شده؟) ۷۳
- ۳۴۸- پرسید: رسول افضل است یا فرشته پیامبر به او؟ ۷۳
- ۳۴۹- پرسید: پس آیا مردمان را برای رحمت آفرید یا عذاب؟ ۷۴
- ۳۵۰- پرسید: گیریم عذاب منکرین مستوجب عذاب؛ صحیح باشد، چرا یکتا پرستان و عارفان را عذاب می‌کند؟! ۷۴
- ۳۵۱- پرسید: آیا میان کفر و ایمان منزلت و جایگاهی است؟ ۷۴
- ۳۵۲- پرسید: پس ایمان و کفر چیست؟ ۷۴
- ۳۵۳- پرسید: شرک و شک چیست؟ ۷۵
- ۳۵۴- پرسید: آیا می‌شود عالم جاهل باشد؟ ۷۵
- ۳۵۵- پرسید: پس سعادت و شقاوت چیست؟ ۷۵
- ۳۵۶- پرسید: چرا قبول ندارید که انسان نیز مانند همان نور چراغ؛ پس از مرگ روح از بدن خارج شده و دیگر بدان باز نمی‌گردد، همان طور که نور چراغ پس از خاموشی بی‌بازگشت است؟! ۷۵

صفحه	سوال
۷۶	۳۵۷- پرسید: پس روح کجا است؟
۷۶	۳۵۸- پرسید: بفرمایید آیا روح جز همان خون است؟
۷۶	۳۵۹- پرسید: آیا روح مشمول تعاریفی چون سبکی و سنگینی و وزن می‌شود؟
۷۶	۳۶۰- پرسید: بفرمایید ماده و جوهر روح چیست؟
۷۷	۳۶۱- پرسید: آیا روح پس از خروج از قالب خود تلاشی می‌شود یا باقی می‌ماند؟
۷۷	۳۶۲- پرسید: چه بعثت و نشوری؛ با اینکه اجسام پوسیده و اعضاء پراکنده‌اند، عضوی در شهری خوراک درندگان شده و عضو دیگر را جانوران دریده‌اند، و عضوی دیگر تبدیل به خاکی شده که گل دیوار است!!!
۷۹	۳۶۳- پرسید: مگر اعمال وزن نمی‌شود؟
۷۹	۳۶۴- پرسید: پس معنی میزان چیست؟
۷۹	۳۶۵- پرسید: بفرمایید مگر در جهنم شاهد عادل نیست که خلق را عذاب کند تا دیگر نیازی به مار و عقرب نباشد؟
۷۹	۳۶۶- پرسید: پس از کجا گفته‌اند: فردی بهشتی تا دست دراز کند میوه‌ای را بگیرد بمحض خوردن آن به همان شکل و هیئت سابق خود بازگردانده شود؟
۸۰	۳۶۷- پرسید: مگر نمی‌خورند و نمی‌آشامند، و بنظر شما ایشان نیاز برفع حاجت ندارند؟
۸۰	۳۶۸- پرسید: چگونه حوریان در تمام موارد نزدیک

شوهرانشان باکره‌اند؟

۳۶۹- پرسید: نحوه استفاده بهشتیان از نعمات آنجا چگونه است، با اینکه غالبشان فاقد پدر یا پسر یا رفیق یا مادر خود شده، و فقدانشان فقط حاکی از این است که همه مقودین در دوزخند، پس با نعمات چه کند آنکه از حال رفیقش در جهنم و عذاب با خبر است؟

۳۷۰- پرسید: آیا روز را قبل از شب آفرید؟

۳۷۱- چه دلیلی بر آفریننده عالم وجود دارد؟

۳۷۲- پرسید: با هیچ نابیل و هم و اندیشه‌ای را ندیده‌ایم جز آنکه مخلوق بوده است؟

۳۷۳- پرسید: تو خود او را محدوده ساختی وقتی وجود او را ثابت نمودی؟

۳۷۴- پرسید: پس در آیه: «خدای رحمان بر عرش برآمده است - طه: ۵» چه می‌فرمایید؟

۳۷۵- چه دلیلی بر حدوث عالم است؟

۳۷۶- خدا چگونه است؟ و کجاست؟

۳۷۷- مرد گفت: حال که با هیچ حواسی از حواس پنجگانه قابل درک نیست پس، اصلاً نیست؟!

۳۷۸- مرد گفت: پس بگو خدا چه زمانی، بوده است؟

۳۷۹- مرد پرسید: چه دلیلی بر وجود خدا هست؟

۳۸۰- زندیق پرسید: پس چرا چشم او را نمی‌بیند؟

صفحه	سوال
۸۶	۳۸۱- زندیق پرسید: چرا خدا حد و وصف ندارد؟
۸۶	۳۸۲- زندیق پرسید: شما که می‌گویید: او لطیف، سمیع (شنوا)، حکیم، بصیر (بینا) و علیم است یعنی چه؟ آیا کسی می‌تواند بدون گوش، شنوا باشد، یا بدون چشم، بینا باشد یا ظریف و دقیق؛ ولی دست نداشته باشد، و یا حکیم باشد ولی صنعتگر و سازنده نباشد؟
۸۸	۳۸۳- او گفت: نظر شما در باره کسی که اراده را همچون «حی» و «سمیع» و «بصیر» و «قدیر» اسم و صفت بداند چیست؟
۸۹	۳۸۴- سلمان گفت: پس آیا او از اوّل و ازل مرید بوده (صفت اراده را داشته)؟
۹۰	۳۸۵- گفت: قربانت کردم، نحوه کلام خداوند با موسی را توضیح فرمایید؟
۹۱	۳۸۶- ابو قره پرسید: نظر شما در باره کتب [آسمانی] چیست؟
۹۱	۳۸۷- ابو قره گفت: آیا آنها فنا و نابود نمی‌شوند؟
۹۲	۳۸۸- ابو قره گفت: ما روایت شده‌ایم که: «همه آن کتب روز قیامت می‌آیند در حالی که همه مردمان در زمین بلندی در صفی واحد در برابر ربّ العالمین ایستاده‌اند و نظاره می‌کنند تا همه آن کتابها از صحنه قیامت مراجعت به حضرت حقّ کنند، زیرا آنها از خدا هستند و جزئی از او می‌باشند، پس به سوی حضرت حقّ می‌روند!»
۹۳	۳۸۹- ابو قره گفت: ما روایت شده‌ایم که: خداوند دیدار و هم سخنی خود را میان دو تن از پیامبران تقسیم

صفحه	سوال
	فرمود. صحبت را به موسی علیه السلام و رؤیت را به محمد صلی الله علیه و آله عطا کرد؟!
۹۳	۳۹۰- أبو قره گفت: خدا فرموده: «بدرستی او را در فرود آمدن دیگری دید- نجم: ۱۳»؟!
۹۴	۳۹۱- او از آن حضرت علیه السلام در باره این آیه پرسید: «بهاک است آنکه بنده خود را شبی از مسجد الحرام به مسجد الاقصی برد- اسراء: ۱»
۹۴	۳۹۲- أبو قره گفت: بی خدا کجاست؟!
۹۵	۳۹۳- أبو قره گفت: مگر او جدای از همه: بالای آسمان نیست؟
۹۵	۳۹۴- أبو قره گفت: چرا هنگام دعا دستهای خود را به آسمان بالا می‌برید؟
۹۵	۳۹۵- أبو قره گفت: اهل زمین به خداوند نزدیکترند یا فرشتگان؟
۹۶	۳۹۶- أبو قره پرسید: آیا قبول دارید که خداوند محمول است؟
۹۷	۳۹۷- أبو قره گفت: آیا شما این روایت را که: «وقتی خداوند غضب می‌کند فرشتگان حامل عرش متوجه خشم خدا شده و سنگینی آن را بر دوش خود در می‌یابند و سجده کنان در افتند، و چون غضب او فروکش کند عرش سبک شده و به همان جای قبلی خود مراجعت می‌کنند» دروغ می‌شمارید؟
۹۷	۳۹۸- عبد السلام بن صالح گوید: از حضرت رضا علیه السلام پرسیدم: نظر شما در باره این حدیث که اهل

- حدیث نقل می‌کنند: «أهل ایمان از منازل و مقامات خود در بهشت، خدا را زیارت می‌کنند» چیست؟
- ۳۹۹- أبو الصّلت گوید: گفتم: ای زاده رسول خدا، معنی این روایت چیست؟ «ثواب گفتن: لا إله إلا الله نظر کردن به وجه و صورت خدا است»؟
- ۹۸
- ۴۰۰- گوید: عرض کردم: ای زاده رسول خدا، آیا بهشت و دوزخ هم اکنون خلق شده‌اند؟
- ۹۹
- ۴۰۱- به آن حضرت عرض کردم: ای زاده رسول خدا، گروهی این گونه می‌گویند: خداوند همیشه با علم، عالم بوده، و با قدرت؛ قادر بوده، و با حیات؛ زنده بود، و با قدم؛ قدیم بوده، و با شنوایی؛ شنوا بوده، و با بینایی؛ بینا بوده است؟!
- ۱۰۰
- ۴۰۲- حسین بن خالد گوید: به حضرت رضا علیه السلام عرض کردم: مردم از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایتی نقل می‌کنند که آن حضرت فرموده: «خداوند آدم را به شکل خودش آفرید»
- ۱۰۰
- ۴۰۳- ابراهیم بن ابی محمود گوید: به حضرت رضا علیه السلام عرض کردم: ای زاده رسول خدا، نظر شما در باره حدیثی که مردم از پیامبر صلی الله علیه و آله نقل می‌کنند که فرموده: خداوند تبارک و تعالی هر شب جمعه به آسمان [دنیا] می‌آید چیست؟
- ۱۰۱
- ۴۰۴- محمد بن سنان گوید: از حضرت رضا علیه السلام پرسیدم: آیا خداوند قبل از اینکه مخلوقات را بیافریند به نفس خود آگاه بود؟
- ۱۰۱
- ۴۰۵- از آن حضرت از آیه: «آنسان در آن روز در پس حجاب و پرده‌ای هستند و پروردگار خود را نمی‌بینند- مطففین:
- ۱۰۲

۱۵- سؤال شد.

۴۰۶- و از آیه مبارکه: «پروردگارت و فرشتگان صفت بصف، آمدند- فجر: ۲۲» سؤال شد.

۴۰۷- و از آن حضرت در باره این آیه سؤال شد که: «آیا منتظرند که خداوند در پاره‌های ابرها و نیز فرشتگان به نزدشان بیاورد؟- بقره: ۲۱۰»

۴۰۸- و در باره آیات مبارکه: «خدا انسان را مسخره کرد- توبه: ۷۹»، و: «خداوند انسان را استهزاء می‌کند- بقره: ۱۵»، و: «انسان فریبکاری و مکر بکار بستند، خدا نیز مکر و فریب بکار برد- آل عمران: ۵۴»، و: «می‌خواهند در مورد خدا خدعه و نیرنگ بکار برند ولی خدا به انسان خدعه می‌زند- نساء: ۱۴۲» سؤال شد.

۴۰۹- از آن حضرت علیه السلام در باره آیه: «خدا را فراموش کردند، او هم ایشان را فراموش کرد- توبه: ۶۷» سؤال شد.

۴۱۰- و از آن حضرت علیه السلام از آیه مبارکه: «پس هر که را خدا بخواهد که راه نماید سینه او را برای [پذیرش] اسلام می‌گشاید، و هر که را بخواهد که گمراه کند سینه او را تنگ و بسته می‌گرداند [تا پذیرای حق نباشد] که گویی به آسمان بر می‌شود- انعام: ۱۱۵» سؤال شد.

۴۱۱- أبو الصلت هروی گوید: مأمون از حضرت رضا علیه السلام در باره آیه مبارکه: «و اوست آن که آسمانها و زمین را در شش روز بیافرید و عرش او بر آب بود، تا شما را بیازماید که کدامتان نیکوکارترید- هود: ۷» سؤال نمود.

۴۱۲- سپس به آن حضرت گفت: ای زاده رسول خدا، معنی

- این آیه: «و اگر پروردگار تو می‌خواست هر آینه هر که در زمین است همگیشان یکسره ایمان می‌آوردند، پس آیا تو مردم را به ناخواه وامی‌داری تا مؤمن شوند؟ و هیچ کس را توان آن نیست که ایمان بیاورد مگر به خواست خدا- یونس: ۹۹، ۱۰۰» چیست؟
- ۴۱۳- حال بفرمایید آیه: «آنان که دیدگانشان از یاد من در پوشش بود و شنیدن نمی‌توانستند- کهف: ۱۰۱» یعنی چه؟
- ۴۱۴- ابراهیم بن ابی محمود گوید: از حضرت رضا علیه السلام در باره آیه مبارکه: «ایشان را در حالی که نمی‌بینند در ظلمات رها می‌کند- بقره: ۱۷» سؤال نمودم.
- ۴۱۵- راوی گوید: از آن حضرت در باره این آیه پرسیدم: «خداوند بر دلها و گوشهای ایشان مهر نهاده است- بقره: ۷»؟
- ۴۱۶- راوی گوید: از آن حضرت پرسیدم: آیا خداوند بندگان را بر ارتکاب معصیت مجبور می‌کند؟
- ۴۱۷- پرسیدم: آیا بندگان را به کارهایی که توان آن را ندارند، مکلف می‌کند؟
- ۴۱۸- «نه جبر است، نه تفویض، بلکه چیزی است بین دو امر» معنای این حدیث چیست؟
- ۴۱۹- پرسیدم: آیا خداوند در مورد اعمال بندگان «قضاء» دارد؟
- ۴۲۰- حسین بن خالد گوید: به حضرت رضا علیه السلام عرض کردم: ای زاده رسول خدا، مردم، بخاطر روایاتی که از پدرانتان نقل شده، ما را قائل به جبر و

صفحه	سوال
	تشبیه می‌دانند .
۱۱۵	۴۲۱- پرسید: در باره نبوت عیسی و کتابش چه عقیده داری؟ آیا منکر آن دو هستی؟
۱۱۷	۴۲۲- جاثلیق گفت: حواریون حضرت مسیح و نیز علمای انجیل چند نفر بودند؟
۱۱۸	۴۲۳- جاثلیق گفت: زیرا احیاکننده مردگان و شفا دهنده کوران و مبتلا به یسوی چنین کسی معبود و شایسته پرستیدن است!!
۱۲۵	۴۲۴- رأس الجالوت گفت: از کجا نبوت محمد را اثبات می‌کنی؟
۱۳۰	۴۲۵- عمران گفت: اولین موجود و آنچه را خلق کرد چه بود؟
۱۳۱	۴۲۶- گفت: در باره خدای حکیم می‌پرسم که او در چه چیزی می‌باشد؟ و آیا چیزی او را احاطه نموده است؟ و آیا از چیزی به چیزی دیگر تغییر مکان می‌دهد؟ یا نیازی به چیزی دارد؟
۱۳۲	۴۲۷- علی بن جهم گوید: روزی به مجلس مأمون رفتم و نزد او حضرت رضا علیه السلام نیز حضور داشت، مأمون به آن حضرت گفت: ای زاده رسول خدا، مگر عقیده شما این نیست که تمام پیامبران معصوم هستند؟
۱۳۶	۴۲۸- حال در باره آیه: «پس چون تاریکی شب بر وی درآمد ستاره‌ای را دید، گفت ایمن خدای من است- انعام: ۷۶» توضیح بفرمایید.
۱۳۷	۴۲۹- حال بفرمایید مراد از این گفته ابراهیم: «پروردگارا،

- به من بنمای که چگونه مردگان را زنده می کنی؟ گفت: مگر باور نداری؟ گفت: چرا، و لیکن تا دلم آرام گیرد- بقره: ۲۶۰» چه بوده؟
- ۴۳۰- حال در باره آیه: «پس موسی او را مشتی زد و او بمرد، [آنگاه] گفت: این کار شیطان بود- قصص: ۱۵» توضیح بفرمایید.
- ۴۳۱- مأمون گفت: پس معنی این گفته حضرت موسی علیه السلام: «پروردگارا، من به خود ستم کردم مرا پیامبر چیست؟
- ۴۳۲- بفرمایید معنی این گفته موسی به فرعون: «آن کار را آنگاه کردم که از ناگاهان بودم- شعراء: ۲۰» چیست؟
- ۴۳۳- حال در باره این آیه: «و چون موسی به وعده گاه ما آمد و پروردگارش با او سخن گفت، گفت: پروردگارا [خود را] به من بنمای تا به تو بنگرم، گفت: هرگز مرا نخواهی دید- اعراف: ۱۴۳» توضیح بفرمایید که چطور می شود موسای کلیم الله عالم به این سؤال باشد که رؤیت و دیدن خدا جایز نیست که این پرسش را بنماید؟
- ۴۳۴- حال در باره این آیه: «و هر آینه آن زن آهنگ او کرد، و اگر نه آن بود که او (یوسف) برهان پروردگار خویش پدید آهنگ وی کرده بود» توضیح بفرمایید.
- ۴۳۵- حال در باره این آیه: «و ذو النون را [یاد کن] آنگاه که غضبناک برفت و پنداشت که هرگز بر او تنگ نمی گیریم- انبیاء: ۸۷» توضیح بفرمایید.
- ۴۳۶- مأمون گفت: خیر شما تماماً از خداست ای ابو الحسن! حال در باره این آیه کریمه: «تا چون پیامبران نومید شدند و چنین دانستند که به آنان دروغ گفته شده

- یاری ما بدیشان رسید- یوسف: ۱۱۰» توضیح بفرمایید.
- ۴۳۷- اکنون در باره آیه: «تا خدا گناه قبل و بعد گذشته تو را بپامرزد- فتح: ۲» توضیح بفرمایید.
- ۴۳۸- حال در باره آیه: «خدای از تو درگذرد: چرا به انسان رخصت و اجازه دادی؟- توبه: ۴۳» توضیح بفرمایید.
- ۴۳۹- حال در باره این آیه: «و یاد کن آنگاه که به آن کس که خدای به او نعمت داده بود و تو نیز به او نعمت داده بودی گفتی: عسرت را برای خود نگاه دار و از خدا پروا داشته باش، و در دل خویش چیزی را پنهان می داشتی که خدا آشکار کننده آن است، و از مردم بیم داشتی و حال آنکه خداوند سزاوارتر است که از او بیم بداری- احزاب: ۳۷» توضیح بفرمایید.
- ۴۴۰- نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ وَ: قَالَ يَوْمَ تَقَامُ كَمَا تَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا وَ: مَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًا
- ۴۴۱- وَ: يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ فِي الْمَلَائِكَةِ صَفًّا لَا تَكْفُرُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَ قَالَ صَوَابًا وَ: وَ اللَّهُ رَبَّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ وَ: يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ وَ يَلْعَنُ بَعْضُكُمْ بَعْضًا وَ: إِنَّ ذَلِكَ لَحَقٌّ تَخَاضِعُ أَهْلُ النَّارِ وَ: قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا لَدُنِّي وَ: الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَ تَكَلَّمْنَا أَيْدِيهِمْ وَ تَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ
- ۴۴۲- وَ: وَجْهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرٌ إِلَى رَبِّهَا نَاضِرَةٌ وَ: لَا تُذِرْكُمُ الْأَبْصَارُ وَ هُوَ يُذِرُكَ الْأَبْصَارُ
- ۴۴۳- وَ: وَلَقَدْ رَأَى نَزْلَةَ أُخْرَى عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَى وَ: لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَ رَضِيَ لَهُ قَوْلًا
- ۴۴۴- وَ: مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا

۴۴۵- و: كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَخْجُونُونَ وَ: هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ

۱۵۵

۴۴۶- و: يَسْأَلُ هُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ كَافِرُونَ وَ: فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي سُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ وَ: فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ

۱۵۶

۴۴۷- و: وَ رَأَى الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنْهُمْ مَوَاعِيهَا

۱۵۶

۴۴۸- و: وَ تَنفَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ

۱۵۷

۴۴۹- م: فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ وَ مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ

۱۵۷

۴۵۰- و از جمله سؤالات فرد زندیق تضاد در این آیات بود که: قُلْ يَتُوقَاكُمْ إِلَهُكَ الصَّوْتُ الَّذِي وَكَّلَ بِكُمْ وَ: اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَ: الَّذِينَ تَتَوَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ، در آیه ای فعل ستاندن جان را به فرشته مرگ؛ و در جای دیگر به خود، و در جای دیگر به ملائکه نسبت داده است؟

۱۵۸

۴۵۱- و دو آیه متضاد دیگر یکی: فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ، و دیگری آیه وَ إِنِّي لَفُغْفَارٌ لِمَنْ تَابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى است، حضرت حق در آیه نخست خبر می دهد که اعمال صالحه کفران نمی شود (از بین نمی رود)، و در آیه دوم: ایمان و اعمال صالحه بدون هدایت شدن عاری از هر نفع و سودی می دانند؟!

۱۵۸

۴۵۲- و آیه دیگر این است که: وَ سَنُلْ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا، چگونه پیش از قیامت فرد زنده ای قادر است از مردگان سؤال نماید؟

۱۵۸

۴۵۳- و در آیه دیگر می فرماید: إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ الْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَ

۱۵۸

حَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا. این امانت چیست؟ و این انسان چه کسی می باشد؟ و خداوند عزیز و علیم منزّه از تلبیس بر بندگان است.

۴۵۴- و خداوند در آیات گوناگون انبیای خود را به صفات ناپسند مشهور داشته مثلاً آیه: وَ عَصَى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى، و در آیه: إِنَّ الْإِنْسَانَ مِنْ أَهْلِي نوح را تکذیب نموده که: إِنَّهُ لَكُنْ مِنْ أَهْلِكَ، و ابراهیم را بترتیب عابد ستاره، ماه و خورشید معرفی نموده، و یوسف را این گونه تعریف نموده که: وَ كَذَّبَتْ بِهٖ وَ هَمَّ بِهَا لَوْلَا أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهٖ، و موسی را در این آیه تهجین فرموده که: رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ نَرَاكَ، و بخاطر فرستادن جبرئیل و میکائیل بسوی داود که از محراب بالا روند- تا آخر قصه، و اینکه یونس را بخاطر اینکه با غضب و ذنب از شهر خارج شد در شکم ماهی حبس نمود، و با این آیات خطایا و لغزش انبیاء را نمودار ساخته، سپس بصورت مکشوم اشاره به فردی دارد که فریب خورده و شیادی کرده و گمراه ساخته و گمراه شده، و نامش را نبرده در این آیه: وَ يَوْمَ يَعْصِي الظَّالِمُ عَمْرِي يَذِيهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا يَا وَيْلَتَى لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا خَلِيلًا لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي، آیا فرد ظالم در آیه اسم یکی از انبیاء است که نامش را نبرده؟

۴۵۵- و در آیات: وَ جَاءَ رُؤُكَ وَ الْمَلِكُ صَفًا صَفًا، وَ هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رُؤُكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رُؤُكَ، وَ لَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادَى كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ، یک بار آمدن را نسبت بذات مقدس خود نمود، و در بار دیگر نسبت آمدن به خلایق داده است؟!

۴۵۶- در آیه ای یافتیم که کار پیغمبر خود را شاهی دنبال می کنند و آنکه دنبال کار نبیّ رامی گیرد روزی از ایام عمرش بت پرست بوده است؟!

سوال

صفحه

۴۵۷- و نیز در آیه: ثُمَّ لَتَسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ، مراد از نعیمی که بندگان از آن سؤال شوند چیست؟

۴۵۸- و نیز در آیه: بَقِيتُ اللَّهُ خَيْرَ لَكُمْ، این بقیه چیست؟

۴۵۹- مراد از جنب، وجه، یمن، و شمال در آیات: يَا حَسِبْتُنِي عَلَىٰ مَا قَرَّبْتُ فِي جَنبِ اللَّهِ وَفَإِنَّمَا تَوَلَّوْا قَسْمَ وَجْهِهِ اللَّهُ وَكُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ، وَ أَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا أَصْحَابُ الْيَمِينِ، وَ أَصْحَابُ الشَّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشَّمَالِ چیست؟ زیرا مطلب آن بسیار ملتبس است؟!

۴۶۰- و در آیات: الرُّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى، وَ أَمْتَنُ مَنْ فِي السَّمَاءِ وَ هُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَهُ وَ فِي الْأَرْضِ إِلَهُ، وَ هُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ، وَ نَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ، وَ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ مکانهای مختلفی برای خدا معین ساخته؟!

۴۶۱- و در آیه: وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْبَلُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِسُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ، هیچ شباهتی در عدل و انصاف یتیمان در نکاح زنان نیست، و همه زنان که بهم نیستند، پس معنی آیه مذکور چیست؟

۴۶۲- و در آیه: وَ مَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ چگونه خداوند مورد ظلم واقع شده و این گروه ظالمان کیانند؟

۴۶۳- و مراد از واحده در آیه: إِنَّمَا أَعْظَمُكُمْ بِوَاحِدَةٍ چیست؟

۴۶۴- و در این آیه می‌فرماید: وَ مَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ مشاهده می‌کنیم مخالفان اسلام و ایمان همیشه بر مذهب باطل خود بوده و استقامت دارند و هیچ میلی به بازگشت به دین محمد ندارند، و نیز ارباب اسلام که اهل فسادند در عقیده با هم اختلاف داشته و همدیگر

را لعن می کنند، در این اوضاع دیگر چه جایی برای رحمت عامه و مشتمل بر همگان می ماند؟

۴۶۵- و نیز قرآن؛ رسول خدا را بر تمام انبیاء تفضیل داده، ولی بیشتر از آن تعریف او را مخاطب به آزار و جفا و بدی ساخت و از سر سرزنش و ملامت بنوعی خطاب نموده که هیچ پیامبری را این گونه نگفته، مانند آیات: **وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ أَجْمَعُهُمْ عَلَى الْهُدَى فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ، وَ لَوْ لَا أَنْ تُبْتَلَا لَقَدْ كُنْتَ تَرْكَبُنَ إِلَهُمُ ئُسَيْنًا قَلِيلًا، وَإِذَا لَأَذْنَبَاكَ ضَعْفَ الْحَبَّةِ وَ ضَعْفَ الْقَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا، وَ تَخْفَى لِي فُتُوكَ يَا اللَّهُ مُبْدِيهِ وَ تَخْشَى النَّاسَ وَ اللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَاهُ.**

۴۶۶- و در آیات: **وَمَا أَذْرِي مَا يُفْعَلُ بِي وَ لَا بِكُمْ، وَ مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ، وَ كُلُّ شَيْءٍ أَخَصَيْنَاهُ فِي سِوَايِهَا،** اگر همه چیز در امام معبود و محسوب است، که او همان وصی پیامبر است، و آن حضرت سزاوارتر است که از صفت ما آذری ما یفعل بی و لا بکم دور باشد، و خلاصه اینها همه صفاتی مختلف و احوالی متناقض و اموری مشکل است، پس چنانچه رسول و کتاب، حق و درستند که من به جهت شک در این امور به هلاکت افتاده ام، و اگر هر دو باطلند که دیگر هیچ باقی نیست؟

۴۶۷- چه چیز آنان را از قبله ای که بر آن بودند- یعنی بیت المقدس- بگردانید؟

۴۶۸- ای محمد تو مدت چهارده سال به سوی بیت المقدس عبادت نمودی، و اکنون از آن روی گردان شده ای، اگر ترک آن، حق و درست بوده، عمل به آن باطل و نادرست، و تنها باطلی با حق مخالفت نموده است، و چنانچه ترک قبله باطل و نادرست بوده، در تمام آن مدت تو در باطلی بسر برده ای، بنا بر این چگونه

مطمئن باشیم که اکنون نیز همچون گذشته بر باطل نباشی؟!

۴۶۹- گفتند: آیا هنگام تحویل قبله از بیت المقدس به کعبه برای خداوند امر جدید و تازه‌ای حادث شد که از رای سابق خود برگشته و فرمان جدیدی به شما داد؟

۴۷۰- چرا خداوند در ابتدا قبله را بیست المقدس مقرر فرمود؟

۴۷۱- ای محمد، چه کسی این اخبار را از خدا به تو می‌رساند؟

۴۷۲- و اما حمال و اسوای یهودیان- دشمنان خدا- بدین قرار بود که: چون رسول خدا صلی الله علیه و آله به شهر مدینه مهاجرت نمود، جماعت یهود نزد عبد الله بن صوریآ آمده و او را بخدمت آن حضرت آورده و او از پیامبر پرسید: خواب شما چگونه است، زیرا ما در باره خواب پیامبر آخر الزمان مطالبی را شنیده‌ایم؟

۴۷۳- ای محمد تو از ما بدگویی نمودی و به دل‌های ما نسبت خلاف دادی، که خداوند بر آن واقف است، بتحقیق که در دل‌های ما خیرات بسیاری نهفته است، زیرا ما پیوسته روزه می‌گیریم و صدقه می‌دهیم و از فقرا دستگیری می‌کنیم؟!

۴۷۴- یهودیان گفتند: ای محمد، تو این گونه فکر می‌کنی، ولی ما معتقدیم که تمام اموالمان را صرف باطل نمودن امرت و دفع ریاستت و پراکنده ساختن اصحابت از گردت می‌نماییم و این خود جهادی بزرگ است، و امید داریم به سبب آن به اجر جمیل و ثواب بزرگی از جانب خدا نائل آییم، و کمترین حالت و وضع ما این است که در

- مرافعه و دادخواهی با تو شبیه و یکسانیم، پس دیگر تو چه فضیلتی بر ما داری؟!
- ۴۷۵- آنسان گفت: حضرت آدم از تو بهتر و برتر است، زیرا خداوند با دست قدرت خود او را آفرید و از روح خود در کالبد او دمید و فرشتگان را به سجده او واداشت؟! ۲۰۵
- ۴۷۶- گفتند: زیرا خداوند چهار هزار کلمه [بی‌واسطه] با او سخن گفته، در حالی که این گونه با تو مکالمه نفرموده؟! ۲۰۶
- ۴۷۷- گفتند: نوح علیه السلام از تو برتر است، فرمود: به چه علت و برای چه؟ گفتند: زیرا او سوار بر کشتی شد و بر کوه جودی نشست؟! ۲۰۷
- ۴۷۸- باز گفتند: ابراهیم از تو بهتر و برتر بود، فرمود: برای چه و به چه علت؟ گفتند: زیرا خداوند او را خلیل خود اختیار کرده بود؟! ۲۰۷
- ۴۷۹- گفتند: عیسی از تو برتر بود، فرمود: برای چه؟ گفتند: روزی حضرت عیسی در عقبه بیت المقدس بود که شیاطین به قصد آزار به سوی او آمدند، خداوند نیز جبرئیل را مأمور ساخت که با بال راست خود شیاطین را براند و به آتش اندازد، پس با بالهای خود به صورتشان زد و آنها را به آتش انداخت؟! ۲۰۸
- ۴۸۰- گفتیم: ای مولای ما و ای فرزندی مولای ما! برای ما نقل است که: رسول خدا صلی الله علیه و آله مسئولیت طلاق همسران خود را بر عهده امیر المؤمنین علیه السلام نهاد، تا جایی که در روز جمل به دنبال عائشه فرستاده و به او فرمود: تو با این فریب و نیرنگی که نمودی اسلام را در معرض هلاکت قرار داده و از جهالت فرزندان خود را به لب تیغ نشاندی، اگر امتناع کنی تو را طلاق گویم! حال: ۲۱۲

سوال

صفحه

شما ای مولای من بفرمایید که معنی طلاقى که رسول خدا صلی الله علیه و آله حکم آن را به امیر المؤمنین علیه السلام واگذار فرموده بود چیست؟

۴۸۱- سپس پرسیدم: بفرمایید مراد از آن فاحشه میثه‌ای که در صورت ارتکاب: شوهر حق دارد که زن را در ایام عده‌اش از خانه خارج سازد چیست؟

۴۸۲- سپس پرسیدم: ای زاده رسول خدا! در این فرمایش خداوند به پیامبرش موسی علیه السلام: «پایوش خویش بیرون کن، که تو در وادی مقدس طوی هستی - طه: ۱۲» بفرمایید که جنس آن (نعلمن) از چه بوده زیرا فقهای فریقین می‌پندارند آن از پوست مردار بوده؟ (و به همین خاطر امر به درآوردن آن شد)

۴۸۳- پرسیدم: مرا از تأویل «کهیص» با خبر فرمایید؟

۴۸۴- پرسیدم: مولای من! بفرمایید چه چیزی مردم را از انتخاب امام برای خود ممنوع ساخته؟

۴۸۵- سپس مولایمان فرمود: ای سعید! هر که در مقام خصم تو - ادعا کرد که «رسول خدا صلی الله علیه و آله با برگزیده این امت به غار رفت زیرا که او همان گونه که بر جان خود در هراس بود بر جان او نیز بیم داشت زیرا می‌دانست که او جانشین و خلیفه او خواهد بود و قمرار هم نبود با کسی غیر از او پنهان و مخفی شود، و اینکه برای این علی علیه السلام را در فراش خود خواباند زیرا می‌دانست خللی که از قتل اُبو بکر پیش می‌آید از کشته شدن او واقع نخواهد شد، زیرا فردی که جانشین علی باشد در میان صحابه موجود است»

۴۸۶- و اما پاسخ به مطلبی که خصم تو گفت که آیا اسلام آن دو با میل و رغبت بوده یا زور و اجبار؟

۲۱۸

صفحه	سوال
۲۲۱	۴۸۷- اما اینکه پرسیده بودی که برخی از خاندان ما (سادات) و عموزادگان ما منکر وجود من هستند!
۲۲۲	۴۸۸- گروهی می گفتند: خداوند عزّ و جلّ خلقت و روزی رساندن را به ائمه تفویض فرمود، و گروه دیگری معتقد بودند: این امری محال و ناشدنی است، بر خداوند چنین مطلبی روا و جایز نیست، زیرا آفریدن و خلقت تنها مختصّ خداوند عزّ و جلّ است و اجسام قادر به خلق اجسام نیستند، و گروه دیگری قائل بودند: بلکه خداوند ائمه را بر این کار قادر ساخته و کار خلقت و روزی رساندن را بدیشان تفویض فرموده.
۲۲۳	۴۸۹- پرسید: آیا جایز است که خداوند عزّ و جلّ دشمن خود را بر دوستش مسلط سازد؟